

2- تخریب، تعمیر و نوسازی موقوفه

۲- تخریب، تعمیر و نوسازی موقوفه

تخریب آب انبار قابل استفاده

۴۸۹. جهت ذخیره سازی آب برای حسینیة محلی ساخته شد و هم اکنون منبع آب دیگری نیز جهت ذخیره سازی آب احداث گردید و منبع آب قبلی تقریباً در وسط حیاط حسینیة قرار گرفته و هیچگونه استفاده ای از آن نمی گردد.

الف: آیا تخریب آن از نظر شرعی دارای اشکال بوده و تخریب کننده آن ضامن احداث مجدد آن یا پرداخت خسارت به بانیان احداث منبع می باشد؟

ب: آیا کسی که چیزی را با پول ثلث میتی برای احداث بنائی در اماکن عمومی مثل مسجد یا حسینیة و... هزینه می نماید شخصاً می توان در آن اعمال نظر نماید و یا اینکه اداره آن به عهده هیأت امناء یا متولی آن محل می باشد؟

جواب: الف- مادامی که از مال موقوفه می توان در جهت وقف استفاده کرد تبدیل و تخریب آن جایز نیست.

ب- اگر واقف شخص خاصی را متولی موقوفه قرار داده او متولی شرعی محسوب می شود.

تخریب حسینیة برای نوسازی

۴۹۰. ساکنین روستا جهت اقامه مجالس عزا و انجام مراسم سوگواری خامس آل عبا (ع) قصد احداث یک حسینیة بزرگ در کنار حسینیة صغیر قدیمی را دارند و با بناء حسینیة جدید ضرورت دارد که حسینیة فوق الذکر تخریب تا جزء حیاط و فضای حسینیة جدید درآید تا هیأت و عزاداران بتوانند به نحو احسن اقامه عزا کنند.

لذا تخریب حسینیة فوق الذکر و الحاق آن به فضا و حیاط حسینیة جدید جایز می باشد یا خیر؟

جواب: تخریب حسینیة قدیم برای تجدید بنا و الحاق آن به شبستان حسینیة جدید مانع ندارد ولی قرار دادن آن جزء حیاط خلاف وقف بوده و جایز نیست.

تخریب موقوفه به دلیل طرحهای عمرانی

۴۹۱. در مواردی که اراضی موقوفه در طرح جاده های عمومی و خیابان قرار می گیرد پرداخت مال الاجاره موقوفه شرعاً به عهده چه کسی است؟ آیا مجری طرح که متصدی مسیر است مدیون به وقف است؟ یا عابرین که در حقیقت بهره گیران از موارد تصرف وقف هستند؟

با علم به عدم پرداخت حق وقف، و عدم رضایت متولی شرعی موقوفه، در صورت عبور از این مسیرهای وقفی نحوه برائت ذمه چگونه محاسبه می شود؟

جواب: کسی که تخریب موقوفه و غیر قابل استفاده شدن موقوفه و در نتیجه اتلاف موقوفه حکماً به او انتساب و استناد پیدا می کند شرعاً ضامن است که یا موقوفه را در صورت امکان به حال سابق برگرداند و یا وجه اجاره آن را بپردازد و یا در صورتی که موقوفه را حکماً به صورت تالف درآورده باشد عوض آن را تسلیم نماید، و چنانچه موقوفه با تبدیل به خیابان در حکم تالف باشد بر عابرین چیزی در این باره نیست.

۴۹۲. گاهی بعضی از مؤسسات دولتی و غیر دولتی به سبب مسائل فنی و طراحی از قبیل ساختن سدها و نیروگاه های برق و پارک های عمومی و مانند آن، مجبور به تصرف در زمین های وقفی می شوند، آیا مجری این طرح ها از نظر شرعی ملزم به پرداخت عوض یا اجرت وقف است؟

جواب: در اوقاف خاص باید برای تعیین تکلیف وقف به موقوف علیهم مراجعه کرد و در وقف بر عناوین عمومی که به نحو وقف منفعت وقف شده اند تا منافع آنها در جهت وقف مصرف شود برای تصرف در آن باید از متولی شرعی آن اجاره شوند و مال الاجاره هم باید به او پرداخت شود تا آن را در جهت وقف مصرف کند، و اگر تصرفات در این قبیل وقف ها در حکم تلف کردن عین باشد موجب ضمان است و بر متصرف واجب است که عوض عین موقوفه را به متولی وقف بدهد تا با آن ملک دیگری بخرد و آن را بجای وقف اول وقف نماید تا درآمدهای آن در جهت وقف به مصرف برسد.

۴۹۳. زمینی برای تعزیه خوانی و طلاب علوم دینی وقف شده است، این زمین در کنار راه اصلی روستا قرار دارد، در حال حاضر بعضی از اهالی

روستا قصد دارند راه دیگری را در آن بسازند که در طرف دیگر زمین مزبور واقع می شود، اگر فرض کنیم که کشیدن این راه در افزایش قیمت زمین مؤثر باشد، آیا انجام این کار جایز است؟

جواب: مجرد افزایش قیمت زمین موقوفه بر اثر کشیدن جاده در قسمتی از آن، مجوز شرعی تصرف در زمین وقفی یا تبدیل آن به راه نیست.

۴۹۴. منزلی حدود یک قرن پیش یک گوشه آن به حد ۶ متر به صورت یک اتاق کوچک به عنوان نمازخانه وقف شده است اولاً مکان مورد نظر سال ها است بلا استفاده و به صورت یک مخروبه می باشد، دوماً چون واقف آن را برای اهالی مخصوصاً آنهائیکه از حمام قدیمی ده استفاده می کردند وقف نموده و آن حمام هم به صورت قدیمی و غیر بهداشتی درآمده و خلق الله نماز را خیلی راحت در جوار حمام و داخل مسجد جامع که نزدیک است اقامه می کنند. سوماً به علت تغییرات در بافت کوچه و معابر روستا از ناحیه ساکنین و اهالی محل کوچه ها پهن تر گشته است، مکان فوق اصلاً مورد استفاده قرار نمی گیرد و به صورت سدی جلوی راه و گذر قرار گرفته است لذا خواهشمند است نظر معظم له را اعلام فرمائید، آیا می توانیم به عنوان باز شدن راه مردم آن مکان را تخریب نمائیم و به کوچه اضافه کنیم؟

جواب: تغییر وقف جایز نیست مگر اینکه ضرورت غیرقابل چشم پوشی در میان باشد.

۴۹۵. ساختمانی به نام سقاخانه در زمین وقفی و حسینییه ای در کنار حسینییه از قدیم بنا شده است. خیابان عمومی مردم که در کنار این سقاخانه قرار دارد هم اکنون موجب ضیعی این خیابان شده و اهالی می خواهند این سقاخانه را خراب کنند و چند قدم آن طرفتر داخل زمین وقفی حسینییه بسازند یا زیرش را تیر آهن بگذارند و سقاخانه را بالای تیر آهن بسازند تا عبور و مرور از زیر سقاخانه انجام گیرد و سقاخانه از جایش انتقال نیابد لذا از مقام ولایت عظمی استفتاء می شود که آیا اجازه می فرمائید یا نه؟

جواب: تغییر وقف جایز نیست مگر آنکه ضرورت لازم الرعایه ای در بین باشد.

۴۹۶. شهرداری تصمیم به تعریض کوچه تنگ و باریکی دارد که محله ای را به خیابان ارتباط می دهد و باعث تسهیل رفت و آمد مردم آن محله می گردد و تعریض کوچه فوق از نظر کارشناسی به مصلحت محل است. در کنار کوچه فوق ساختمانی قدیمی در حدود ۳۰ مترمربع است که در دفتر نمره گذاری اداره ثبت به نام مسجد نمره گذاری شده ولی پیش نماز محل که فردی موثق و مسن و صادق است اظهار می دارد که ساختمان فوق مشکوک است که مسجد بوده یا غریب خانه. لطفاً بفرمائید در هر صورت اعم از آنکه ساختمان فوق مسجد باشد یا غریب خانه، آیا جائز است شهرداری مقداری از آن ساختمان را که در طرح تعریض قرار می گیرد و از نظر کارشناسی به مصلحت محل است تخریب نماید و طبق مقررات با اداره اوقاف از عهده غرامت آن برآید یا نه؟

جواب: تغییر و تبدیل وقف و جزء خیابان قرارداد آن جائز نیست مگر آنکه ضرورت لازم الرعایه ای در بین باشد.

۴۹۷. زمین موقوفه ای وجود دارد که دارای راهی است که فقط برای عبور چارپایان مناسب است و در حال حاضر به سبب ساخت و ساز خانه در کنار آن باید راه مزبور توسعه پیدا کند، آیا توسعه آن از دو طرف بطوری که به مقدار مساوی از زمین وقفی و املاک شخصی را در بر بگیرد جایز است؟ و بر فرض عدم جواز، آیا جایز است برای توسعه راه، آن مقدار از زمین وقفی از متولی آن اجاره شود؟

جواب: تغییر وقف به محل عبور و جاده جایز نیست، مگر آنکه ضرورت الزام آوری آن را اقتضا کند و یا خود موقوفه برای انتفاع از آن نیاز به آن راه داشته باشد، ولی اجاره زمینی که وقف منفعت است برای توسعه راه عبور و مرور با رعایت مصلحت وقف اشکال ندارد.

۴۹۸. گاهی اراضی و یا املاک موقوفه در طرح مسیر عمومی (جاده یا خیابان) قرار می گیرد، تصرف در ملک وقف دارای چه حکمی است؟ و آیا دستگاه های دولتی جهت استیفای حق موقوفه شرعاً موظف به پرداخت مال الاجاره و یا اعطای زمین معوض می باشند؟

جواب: موارد تصرف در املاک موقوفه مختلف است در بعضی موارد موجب ضمان عوض یا اجرت المثل است.

۴۹۹. قطعه زمین موقوفه ای را شهرداری بدون اینکه خریداری نماید در مسیر خیابان قرار داده و اکنون تسطیح و محل رفت و آمد وسیله نقلیه است اجازه می فرمائید متولی موقوفه زمین را به قیمت روز کارشناسی فروخته و وجه آن را تبدیل به احسن نماید؟

جواب: اگر استفاده از زمین موقوفه در جهت وقف امکان دارد تبدیل آن جائز نیست و در غیر اینصورت مانع ندارد.

۵۰۰. بعضی از زمین های وقفی در مسیر طرح های توسعه و احداث خیابان ها و پارک های ملی و ساختمان های دولتی قرار می گیرند و بدون اجازه متولی شرعی و بدون پرداخت اجاره و پول آنها، توسط بعضی از مؤسسات و اداره های دولتی مصادره می شوند، آیا انجام این کار برای آنان جایز است؟ آیا کسی که در این زمین های موقوفه تصرف می کند باید عوض یا قیمت آنها را بپردازد؟ و آیا باید اجرت المثل تصرفاتش را از هنگام تصرف بپردازد؟ و آیا در پرداخت قیمت موقوفه و یا دادن عین دیگری به جای آن توسط مؤسسات و ادارات، اذن گرفتن از حاکم شرع واجب است یا این که جایز است اداره اوقاف یا متولی وقف با رعایت مصلحت و نفع وقف با آنان در مورد عوض یا قیمت آن توافق نماید؟

جواب: جایز نیست کسی بدون اذن و اجازه متولی شرعی در وقف تصرف کند، همانگونه که اگر وقف از قبیل وقف منفعت باشد، تصرف در آن

هم فقط بعد از اجاره کردن آن از متولی جایز است همچنین فروش و تبدیل وقفی که قابلیت انتفاع در جهت وقف را دارد، جایز نیست و اگر شخصی آن را تلف کند ضامن آن است و اگر بدون اجازه متولی شرعی، در آن تصرف نماید، ضامن اجرت المثل آن است و باید آن را به متولی شرعی وقف بپردازد تا در جهت وقف مصرف نماید و در این رابطه فرقی بین اشخاص و مؤسسات و اداره های دولتی نیست و جایز است متولی وقف، بدون مراجعه به حاکم یا متصرف یا تلف کننده با رعایت مصلحت وقف، در مورد اجرت یا عوض آن توافق نماید.

۵۰۱. ملکی وجود دارد که در مسیر نهر آب واقع شده و صد سال پیش وقف عام شده است و بنابر قانون ابطال بیع زمین های موقوفه، سند رسمی برای آن به عنوان وقف صادر شده است، ولی در حال حاضر این ملک برای استخراج سنگهای معدنی مورد استفاده دولت است، آیا الآن جزء انفال محسوب می شود یا آنکه وقف است؟

جواب: اگر اصل وقف بودن آن بر وجه شرعی ثابت شود جایز نیست شخص یا دولت آن را به مالکیت خود در آورد، بلکه بر وقفیت باقی می ماند و همه احکام وقف بر آن مترتب می شود.

۵۰۲. در فتوای شماره ۷۱۱۶ فرموده اید: «مسئول شرعی اداره امور موقوفه موظف است در صورت نیاز، به هر طریق قانونی اقدام به حفظ و احیاء و احقاق تمام حقوق موقوفه نماید».

و در فتوای شماره ۷۸۵۹ فرموده اید: «تصرفات در املاک موقوفه موقوف بر اذن و اجازه متولی شرعی موقوفه است».

و در فتوای شماره ۸۲۷۰ فرموده اید «متولی شرعی و مسئول اداره امور موقوفه در اجاره دادن موقوفه و تعیین مبلغ اجاره بهاء باید لزوماً غبطه و مصلحت وقف را رعایت نماید».

و در فتوای ۸۲۷۱ فرموده اید: «تکلیف متولی شرعی یا اداره اوقاف بر وصول عواید موقوفات جهت صرف عواید در جهت وقف است».

و در فتوای شماره ۱۳۱۲۱ فرموده اید: «عواید وقف باید زیر نظر متولی شرعی و با نبودن متولی خاص زیر نظر حاکم شرعی درجهت وقف صرف شود و زمان و مکان و مصالح دولت و ملت در آن اثر ندارد و نباید تغییر داده شود».

با وجود این فتاوی مبارک و مطاع قسمتی از املاک و اراضی موقوفه در شهرستان... بدون اخذ مجوز شرعی از اوقاف یا متولی توسط (یکی از نهادهای انقلابی) مورد تصرف قرار گرفته و هیچگونه وجهی نیز تاکنون در این رابطه پرداخت نگردیده.

اوقاف و متولی موقوفه کرا را درخواست تخلیه ملک مزبور را نموده است. بلحاظ حفظ غبطه وقف مسئولین محترم نهاد مزبور رسماً اعلام فرموده اند که به امر مبارک رهبری طی دستورالعمل... مجاز به تصرف و نگهداری مکان تحت تصرف خود می باشند ولو بدون اذن متولی شرعی.

علی هذا این اداره و متولی موقوفه در وظیفه شرعی خود مردد است که آیا بر اساس فتاوی مبارک باید مبادرت به حفظ غبطه موقوفه و تخلیه مکان مذکور به نحو مقتضی از طریق قانونی نماید یا با توجه به اظهارات موصوف در این رابطه تکلیف اداره و متولی ساقط است؟ لهذا موضوع از محضر مبارک استفتاء تا به هر نحو که مقتضی باشد امر به ابلاغ فرمایند.

جواب: حکم شرعی موقوفه و تصرفات متصرفین موقوفه و تکالیف متولی شرعی موقوفه در اداره امور موقوفه و استحصال عواید و صرف آن در جهت وقف همان است که در بالا بدان اشاره شده است، و هیچ شخص یا نهادی در این باره مستثنی نیست و از مدعی دستورالعمل سریعاً مطالبه ارائه مدرک نمائید تا چگونگی آن بررسی شود.

۵۰۳. در قسمتی از اراضی موقوفه اطراف امامزاده شهرداری بدون هماهنگی با اداره اوقاف و هیئت امناء مبادرت به تصرف و ایجاد فضای سبز نموده است، آیا شرعاً این تصرفات در زمین موقوفه بقعه مذکور جایز است؟

جواب: حکم کلی مسئله این است که تصرف در موقوفه بدون اجازه از متولی شرعی و قانونی آن جایز نیست، لکن مورد خاص نیاز به رسیدگی دارد که موکول است به مسئولین مربوطه.

۵۰۴. بعضی از رقبات موقوفه نظیر باغ، زمین، خانه، مسجد و غیره در سال های قبل و بعد از انقلاب در طرح توسعه و تعریض و احداث خیابان ها- جاده ها فضای سبز و نظایر اینها قرار گرفته است و یا توسط ارگان ها و نهادها و سازمان های دولتی تصرف گردیده است بدون اینکه موافقت متولی موقوفه جلب شده باشد و یا بابت عرصه و اعیان آنها معوض داده شود مستدعی است جهت روشن شدن وظیفه شرعی متولیان (اعم از اشخاص و اوقاف) و متصرفین، حکم شرعی مسائل ذیل را بیان فرمائید.

(۱) آیا نهادها و سازمان های مذکور ضامن پرداخت معوض و یا قیمت رقبه موقوفه بر اساس نرخ روز و همچنین ضامن اجرت المثل تصرفات خود از ابتداء تصرف می باشند یا خیر؟

(۲) در فرض عدم پرداخت اجاره یا معوض وضعیت تصرفات آنان از نظر شرعی چگونه است؟

(۳) برای پرداخت قیمت رقبه موقوفه یا دادن زمین معوض از طرف سازمان ها و نهادها به موقوفه، آیا اذن حاکم شرع لازم است یا اینکه اداره اوقاف و متولی می توانند با توجه به غبطه موقوفه خود رأساً در مورد معوض و یا قیمت به آنها به توافق برسند؟

جواب: موقوفه ای که قابل استفاده در جهت وقف باشد قابل تعویض و فروش نیست لیکن اگر کسی آن را اتلاف کرده باشد ضامن است، و چنانچه بدون اجاره کردن از متولی شرعاً آن را مورد تصرف و استفاده قرار داده باشد، ضامن اجرت المثل است که باید به متولی شرعی بپردازد

دفتر مقام معظم رهبری
www.leader.ir

تا جهت وقف مصرف نماید.